

Kansalliskielilautakunta 26.8.2024 § 28

Kansalliskielilautakunnan lausunto kielellisten oikeuksien toteutumisesta hallintosäännössä

Kansalliskielilautakunta korostaa, kuinka tärkeää on huomioida suomen- ja ruotsinkielisten asukkaiden ja palveluiden käyttäjien kielelliset oikeudet ja eri kieliryhmien tarpeet tasapuolisella tavalla. Tämän toteutumiseksi vaaditaan, että hyvinvointialue organisaationa toimii tavoitteellisesti, tekee ennakoarviointeja päätösehdotuksista, seuraa päätösten vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimiin. Tätä on sovellettava hallintosäännön §:ssä 85 mainittujen kielellisiä oikeuksia koskevien vaatimusten mukaisesti.

Hyvinvointialueen hallintosäännössä määritellään hallintokieli ja kaksikielisyys hyvinvointialueen toiminnassa toimielinten kokouskutsujen, esityslistojen ja pöytäkirjojen kielen osalta. Voimassa olevan hallintosäännön mukaan ainoastaan aluevaltuuston, aluehallituksen ja kansalliskielilautakunnan kokouskutsut, esityslistat ja pöytäkirjat liitteineen on laadittava suomen ja ruotsin kielellä.

Hallintosääntöä ja sen seuraavaa päivitystä koskien lautakunta on vuosikertomuksessaan 2023 nostanut esiin, että kansalliskielet tulee huomioida päätösvaltaisten toimielinten asiakirjoissa ja kokouksissa. Palautetta on tullut etenkin eräiltä vaikuttamistoimielimiltä, joiden mukaan on olemassa tarve saada kokousasiakirjoja myös ruotsiksi, jotta kokousasioita käsiteltäessä sisällön voisi ymmärtää mahdollisimman hyvin. Etenkin aluevaltuustokokousten tulee olla kaksikielisiä, ja kokoukset tulee kääntää kirjoitustulkkauksen keinoin tai muilla tavoin reaaliaikaisesti (§ 8). Kansalliskielilautakunta katsoo, että kaikkien päätösvaltaisten toimielinten kokouskutsut, esityslistat ja pöytäkirjat liitteineen on laadittava suomen ja ruotsin kielellä (§ 83). Näiden tarpeiden toteuttamiseksi on taattava riittävät käänösresurssit tai otettava käyttöön uusia keinoja asioiden kääntämiseksi.

§ 41 Aluehallituksen tehtävät ja toimivalta: (33) vastata osana palveluiden järjestämisen tehtäväänsä ruotsin kielellä annettavien sosiaali- ja terveystalveluiden toteutumisesta koko hyvinvointialueella. Tähän kohtaan on lisättävä myös pelastustoimi.

Kansalliskielilautakunnan tehtävistä on säädetty laissa hyvinvointialueesta 611/2021, 33 §, mutta lautakunnalla voi myös olla muita tehtäviä, jotka määritellään hallintosäännössä (§ 53). Kansalliskielilautakunta on vuosikertomuksessaan 2023 alleviivannut, kuinka tärkeää on, että lautakunnan roolia ja päätösvaltaa vahvistetaan asioissa, joilla on vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin. Kansalliskielilautakuntaa tulee kuulla ja lautakunnan tulee antaa lausuntoja myös asioista, jotka vaikuttavat palveluun kielellisin perustein, erityisesti ruotsinkieliseen palveluun (talousarvio, strategia ja muut toimintaan liittyvät asiakirjat).

Kansalliskielilautakunnan tehtäviä tulee tarkentaa hallintosäännössä, muun muassa lautakunnan tulee seurata, kuinka suuri osuus henkilökunnasta eri yksiköissä osaa ruotsia ja täytyvätkö ulkoistettuja yksiköitä koskevat sopimusehdot kielellisten vaatimusten osalta.

Kansalliskielilautakunta katsoo, että kansalliskielilautakunnan nykyinen jäsenmäärä tulee säilyttää, jotta koko alueelle voidaan taata optimaalinen edustus.

Asukkaiden ja palveluiden käyttäjien kielelliset oikeudet hyvinvointialueen hallinnossa ja toiminnassa on otettu esiin hyvin hallintosäännössä. § 84 Asukkaiden ja palvelun käyttäjien kielelliset oikeudet hyvinvointialueen hallinnossa: Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on kaksikielinen hyvinvointialue, jonka hallinnon ja toiminnan järjestämisessä sekä viestinnässä on **otettava tasapuolisesti huomioon** suomen- ja ruotsinkielisten asukkaiden ja palveluiden käyttäjien kielelliset oikeudet ja eri kieliryhmien tarpeet. Tätä ei pidä ainoastaan

ottaa huomioon, vaan nämä oikeudet ja tarpeet on turvattava. Muutetaan sanat **otettava huomioon** sanaksi **turvattava**.

§ 85 Kielelliset oikeudet hyvinvointialueen toiminnassa: Hyvinvointialueen toiminnassa on riittäväällä tavalla turvattava laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen. Poistetaan sanat **riittäväällä tavalla**. Virkkeen sanamuoto olisi tuolloin; Hyvinvointialueen toiminnassa on turvattava laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Hyvinvointialueen palvelut on järjestettävä siten, että asukkaat ja palvelun käyttäjät voivat saada palvelua omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi, kaikilla hyvinvointialueen toimialoilla. Tätä vaatimusta ei voida taata parhaalla mahdollisella tavalla, mikä on noussut esiin myös kansalliskielilautakunnan vuosikertomuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että sekä laissa että hallintosäännössä hyväksytyt vaatimukset ei toteudu kokonaisuudessaan. Sama koskee henkilöstön riittävän suomen ja ruotsin kielen taidon varmistamista.

Hyvinvointialuejohtaja määrää toimintaohjeella tarkemmin organisaatorakenteesta, tehtävistä ja toimivallasta. Kansalliskielilautakunta haluaa alleviivata, kuinka tärkeää on, että ruotsinkielisen yksikön johtaja on osa hyvinvointialuejohtajan johtoryhmää.